

Anela Hasanagić¹

PERCIPIRANA RODITELJSKA PODRŠKA KAO FAKTOR U SPREČAVANJU NEPRILAGOĐENIH OBLIKA PONAŠANJA U ADOLESCENCIJI

Sažetak

Socijalna podrška se odnosi na dobiti koje je neka osoba u stanju izvući iz odnosa sa drugima. Porodica kao primarna zajednica je ta koja bi trebala da bude najveći izvor svih oblika socijalne podrške. Međutim, nekada mlade osobe nemaju osjećaj da je njihova porodica izvor takvog oblika podrške, pa se može reći da percipirana i stvarna podrška nisu jedno te isto. Percipirana podrška je subjektivni osjećaj koji ima neka osoba, i koji ne mora biti (i obično nije) u skladu sa stvarnom podrškom koju nam drugi ljudi nude. Tako da je percipirana podrška zapravo ono što bi trebalo da bude podvrgnuto mjerenju, jer na osnovu takve percepcije osoba stiče dojam o tome koliko se može osloniti na druge i šta može od koga očekivati, što opet, s druge strane, nesumnjivo determinira njeno ponašanje. Cilj ovog istraživanja je bio ustanoviti u kakvoj su vezi percipirana roditeljska podrška i pojava neprilagođenih oblika ponašanja kod adolescenata – učenika srednje škole. Uzorak je sačinjen od 110 učenika srednje škole na kojima je primijenjen Upitnik neprilagođenih oblika ponašanja, Upitnik socijalne podrške, Upitnik prošlih odnosa sa majkom i ocem i Upitnik sadašnjih odnosa sa roditeljima.

Rezultati istraživanja ukazuju na to da su pojava neprilagođenih oblika ponašanja i podrška koju adolescenti percipiraju da primaju od roditelja u negativnoj korelaciji u smislu da je percipirana roditeljska podrška manja kod adolescenata koji pokazuju više neprilagođenih oblika ponašanja. Također, rezultati

¹ Docent, Islamski pedagoški fakultet Univerziteta u Zenici, anela315@gmail.com

Rad autora je dostavljen 10.06.2011. godine, a prihvaćen za objavljivanje 23.11.2011. godine.

ukazuju i na činjenicu da percipirana podrška od oca i od majke u odnosu na neprilagođene oblike ponašanja pokazuju isti smjer povezanosti, s tim što je percipirana podrška koju adolescenti primaju od oca u nešto većoj korelaciji nego što je to percipirana podrška od majke, što navodi na zaključak da je za prevenciju neprilagođenih oblika ponašanja značajan faktor percipirana roditeljska podrška oba roditelja, a u nešto većoj mjeri percipirana podrška oca.

Ključne riječi: percipirana roditeljska podrška, porodica, neprilagođeni oblici ponašanja.

Uvod

Havelka (1998) socijalnu podršku definira kao svaku vrstu uzajamne pomoći koju članovi jedne primarne skupine dijele među sobom. Pri tom se pod pojmom „primarna“ smatraju prirodne skupine i zajednice čiji članovi imaju svoju zajedničku prošlost, zajedničke životne probleme, te zajedničku budućnost. Prototip takvih skupina je obitelj, rodbinske mreže, seoske zajednice, krugovi bliskih prijatelja, krug bliskih znanaca s posla i sl.

Socijalna podrška definira se kao "postojanje ili dostupnost osoba na koje se oslanjamo, koje nam daju do znanja da o nama brinu, vole nas i cijene" (Sarason i saradnici, 1983, prema Živčić-Bećirević, 1995/96).

Socijalna podrška djeluje na cjelovito zdravlje duž tri glavne odrednice (Havelka, 1998) :

- kroz socijalne uzore u obitelji i zajednici,
- kroz prisnu međuljudsku komunikaciju u zajednici i
- kroz povratne obavijesti stručnjaka i drugih vanjskih autoriteta

Također, istraživanja su utvrdila da postoji pet kvalitativno različitih vrsta socijalne podrške (Havelka, 1998):

1. protjecanje obavijesti kroz prirodne socijalne mreže (obavijesti o poslu, poslovni kontakti, obavijesti o prilikama stanovanja),
2. druženja (spontano posjećivanje u slobodno vrijeme, rasprave o različitim temama, nešto raditi zajedno, formalno organizirane zajedničke akcije),
3. emotivna podrška (sitna emotivna pomoć poput slušanja nećijih pritužbi, savjetovanje o obiteljskim problemima, izražavanje solidarnosti u teškom stresu, krupne usluge),

4. neformalne usluge (sitne usluge i znakovi pažnje, posuđivanja kućnih alata i potrepština, krupna pomoć u domaćinstvu, pomoć u organizaciji),
5. oblici uzajamne novčane podrške i pomoći (velike ili male svote novca, materijalna ulaganja u kućanstvo, domaćinstvo i sl.).

Socijalna podrška neophodna je u procesu psihosocijalnog razvoja djeteta, ali i u svakodnevnom funkcioniranju odraslog čovjeka. Ona nam pomaže u svladavanju raznih problema i poteškoća s kojima se susrećemo, u donošenju bitnih odluka, u stvaranju stavova o životu, te u poimanju vlastitog *selfa*. Prvi i temeljni izvor socijalne podrške s kojim se dijete susreće su njegovi roditelji, koji mu po njegovu rođenju svojom pažnjom, ljubavlju te sposobnošću odgovora na njegove potrebe osiguravaju opstanak. Daljnjim djetetovim razvojem vrste i izvori socijalne podrške mijenjaju se, šire i nadopunjuju. Javlja se potreba za utjehom i jačanjem osjećaja samopoštovanja (emocionalna podrška), praktičnom pomoći u rješavanju zadataka (instrumentalna podrška), informacijama i savjetima (informacijska podrška), te druženjem, odnosno zajedničkim aktivnostima (podrška druženjem). Osim roditelja, socijalnu podršku tada pružaju i braća i sestre, djedovi i bake, drugi rođaci, odgajateljice u vrtiću, učitelji, vršnjaci i prijatelji, odnosno sve djetetu bliske osobe s kojima se identificira, te od kojih očekuje potvrđivanje, poticaj i podršku u svemu što čini.

Međutim, iako se djetetova socijalna podrška mijenja s dobi, te su socijalna mreža starije djece i izvori podrške obično mnogo širi i različitiji nego u mlađe djece i uključuju više osoba izvan obitelji, posebno vršnjaka – primarna obitelj tokom cijelog života ostaje temeljni dio socijalne mreže i važan izvor socijalne podrške (Furman i Buhrmester, 1992). Dijete, dakle, odrastajući u zdravoj obitelji u kojoj vladaju skladni odnosi, ljubav i tolerancija, od najranije dobi uči kako primati, kao i kako pružati socijalnu podršku.

Kvantiteta socijalne podrške manje je važna od kvalitete, a zasigurno određenu ulogu u funkcioniranju djece igra i struktura socijalne podrške. Socijalna podrška u pravilu sadrži dva osnovna međusobno neovisna elementa: dovoljan broj dostupnih drugih osoba na koje se možemo osloniti u slučaju potrebe i stupanj zadovoljstva koji pruža dostupna podrška.

Havelka (1998) navodi da se mjerila socijalne podrške mogu svrstati u 4 skupine:

1. Strukturna mjerila socijalnih mreža. To su najstarija mjerila koja se temelje na pitanjima poput: „Nabrojite osobe koje su vam značajne u svakodnevnom životu! Nabrojite rođake, susjede, prijatelje ili koga god želite, kojima možete izložiti i s kojima možete dijeliti vaše osobne ili obiteljske probleme!“
2. Mjerila prosocijalnih transakcija. To su mjerila kojima se nadopunjuju podaci i zaključci iz skupine strukturalnih mjerila. Riječ je o mjerilima oblika ponašanja kroz koje članovi jedne socijalne mreže pružaju, obuzdavaju ili kažnjavaju posebne komunikacije svojih članova u pružanju pomoći jednih drugima.
3. Mjerila percipirane podrške. Sama riječ „percepcija“ znači subjektivno spoznavanje i vrednovanje od strane primatelja pomoći i podrške. Bitno i zajedničko ovim mjerilima je naglasak na psihološkim (očekivanim), a manje na aktualno primljenim vrstama i količinama socijalne podrške. Uostalom, novija istraživanja jasno pokazuju da percipirani/očekivani oblici i količine socijalne podrške imaju značajniju ulogu u psihosocijalnoj regulaciji cjelovitog zdravlja i prilagodbenih kapaciteta negoli vrste i količine stvarno primljene podrške. Tipični stavci za mjerenje socijalne podrške iz ove skupine mjerila jesu: „Imamo osjećaj zajedništva u obitelji“, „Neko će se uvijek naljutiti ako nešto prigovaraš svojoj obitelji“, „Prijatelji mi pružaju svestranu moralnu podršku koju trebam“, „Ljudi oko mene pokazuju interes i razumijevanje jedni za druge“.
4. Mjerila „kritičnih slučajeva“. U zadnje vrijeme, istraživači sve manje gledaju na socijalnu podršku kao na nekakvu trajnu osobinu ličnosti ili skupine, već kao na složeni proces odgovora socijalne sredine na nečije nedaće.

U sklopu šireg konstrukta socijalne podrške jeste i percepcija socijalne podrške za koju većina istraživanja pokazuju da subjektivna procjena o pruženoj socijalnoj podršci, odnosno percipirana adekvatnost imaju značajniju ulogu u reagiranju osobe na stresnu situaciju nego što je stvarno dostupna ili pružena podrška (Barrera i Ainlay, 1983; Sarason i sar., 1983; Robins i

Block, 1989; Parker i sar., 1990; Watt i sur., 1990; Vaux i sar., 1986; prema Živčić-Bećirević, 1995/96). Pretpostavlja se da percepcija socijalne podrške u većoj mjeri određuje dječiji doživljaj blagostanja i osobne karakteristike od objektivnih karakteristika socijalne mreže (Watt i sar., 1990; prema Živčić-Bećirević, 1995/96).

Pojam socijalne podrške podrazumijeva širok spektar «usluga» - ljubav, pažnja, potvrđivanje, poticaj, savjeti, pomoć, osjećaj sigurnosti, druženje i sl. Djeca koja su navedeno doživjela u okviru vlastite obitelji i najbližeg okruženja svakako bolje funkcioniraju i pravilnije se razvijaju, ostvaruju bolje školske rezultate, otvorenija su u interakciji s vršnjacima, sretnija i zadovoljnija nego djeca koja imaju sasvim različita iskustva. U kontekstu toga postavilo se i pitanje da li se percipirana socijalna podrška može dovesti u vezu sa pojavom neprilagođenih oblika ponašanja, odnosno da li mladi ljudi – adolescenti, ukoliko prepoznaju da imaju dovoljno socijalne podrške od strane roditelja nastoje da usmjere svoje ponašanje ka socijalno prihvatljivom, u odnosu na one koji percipiraju da nemaju dovoljno podrške od roditelja, pa su skloni da pribjegu neprilagođenim oblicima ponašanja. Ovo je problem koji se nastojao ispitati ovim istraživanjem.

Metodologija istraživanja

Ispitanici:

Uzorak je sačinjen od 110 učenika srednje škole – MSS “Nordbat-2” u Varešu, pri čemu se vodilo računa o tome da se obuhvate različite struke i razredi, dakle uzeta su raspoloživa odjeljenja: PTT tehničari, ekonomisti, saobraćajna stručna škola, ali i gimnazijalci – učenici od II do IV razreda srednje škole. Ispitivanje je bilo anonimno i nije se vodilo računa o spolnoj zastupljenosti.

Instrumentarij:

Skala neprilagođenih oblika ponašanja –konstruirana je za potrebe ranijih istraživanja. Jednostavna je za upotrebu, s obzirom da je anonimna, očekuju se iskreni odgovori od ispitanika. Ima 18 čestica i od ispitanika se traži da procijeni svoje ponašanje na skalo od 0 – nikad, do 2 – često. Ukupan rezultat je linearna kombinacija (zbir) svih čestica.

Upitnik socijalne podrške - također sačinjen kao skala na kojoj ispitanik procjenjuje količinu podrške koju dobija iz različitih izvora u različitim situacijama – emocionalna socijalna podrška, instrumentalna socijalna podrška i zadovoljstvo sa druženjem sa pojedinim osobama. Te osobe su osim roditelja i vršnjaci, braća i sestre, nastavnici i sl. Ovu skalu je primjenjivao Siedman sa saradnicima 1995. godine u svojim istraživanjima socijalne podrške.

Upitnik prošlih odnosa sa roditeljima - ispituje odnos sa majkom i ocem u prvih 15 godina života, što je jasno definirano uputom u upitniku. Skala se sastoji od 42 tvrdnje i procjenjuje se učestalost javljanja određenog ponašanja oca i majke. Upitnik sačinjavaju tri subskale:

- a) subskala brige – upućuje na percepciju roditeljske brige, topline i prihvaćanja, ljubavi, razumijevanja, podrške, osjetljivost za potrebe djeteta, te podržavanje samostalnosti djeteta; čini je 23 čestice, maksimalan skor je 92;
- b) subskala kontrole – upućuje na percepciju većeg roditeljskog nametanja, sputavanja, uvjetovanog prihvaćanja, te kontroliranja i zaštićivanja, i čini je 11 čestica, te je maksimalan skor 44,
- c) subskala odbacivanja – percepcija češćeg kažnjavanja od strane roditelja i hostilan odnos, i čini je 5 čestica, a maksimalan skor je 14.

Upitnik percepcije sadašnjih odnosa sa roditeljima – ispitanici procjenjuju sadašnji odnos sa majkom i ocem. Na skali Likertovog tipa, procjenjuje se u kojoj mjeri tvrdnja opisuje oca i majku, odnosno njihove sadašnje osjećaje prema ocu i majci. Skala se sastoji od 42 čestice i dvije subskale:

- a) subskala negativnih odnosa sadrži najviše tvrdnji koje se odnose na tzv. konfliktnu nezavisnost i otuđenje, i čini je 28 čestica, a maksimalan skor je 112;
- b) subskala podrške sadrži čestice povjerenja i afektiviteta, čini je 13 čestica, dakle maksimalan skor je 52.

Postupak:

Istraživanje je sprovedeno u MSSŠ “Nordbat-2” u Varešu. Kako je već navedeno, istraživanje je bilo anonimno, nije se vodilo računa o spolnoj, ekonomskoj i drugoj pripadnosti ispitanika. Nastojalo se samo odgovoriti na postavljeni cilj istraživanja. S

obzirom da je istraživanje anonimnog karaktera, saglasnost se tražila od direktora i pedagoga škole, a samo istraživanje u razredima sproveli su predmetni profesori koji su učenicima podijelili upitnike.

Rezultati istraživanja:

Tabela 1. Deskriptivna statistika zavisnih varijabli

	N	Min.	Max.	M	St. dev.
neprilagođeni oblici ponašanja	110	1	18	9,40	3,623
upitnik socijalne podrške	110	1	12	7,55	2,910
negativni odnosi otac	110	0	97	27,93	23,140
negativni odnosi majka	110	0	93	32,07	20,462
podška otac	110	0	50	28,02	17,354
podrška majka	110	3	52	38,11	9,756
briga otac	110	0	92	53,20	29,982
briga majka	110	7	92	69,89	15,595
kontrola otac	110	0	37	16,91	10,673
kontrola majka	110	0	45	23,15	8,649
odbacivanje otac	110	0	11	2,53	2,923
odbacivanje majka	110	0	12	3,31	3,421
Valid N (listwise)	110				

a) Razlika u percepciji odnosa adolescenta sa ocem i sa majkom

Tabela 2: Deskriptivna statistika prema uparivanju

		M	N	St. dev.	St.pogr.M
Pair 1	negativni odnosi otac	27,93	110	23,140	2,206
	negativni odnosi majka	32,07	110	20,462	1,951
Pair 2	podrška otac	28,02	110	17,354	1,655
	podrška majka	38,11	110	9,756	,930
Pair 3	briga otac	53,20	110	29,982	2,859
	briga majka	69,89	110	15,595	1,487
Pair 4	kontrola otac	16,91	110	10,673	1,018
	kontrola majka	23,15	110	8,649	,825
Pair 5	odbacivanje otac	2,53	110	2,923	,279
	odbacivanje majka	3,31	110	3,421	,326

Tabela 3: Korelacije varijabli koje ukazuju na procjenu odnosa adolescenta sa ocem i sa majkom

		N	r	Sig.
Pair 1	negativni odnosi otac & negativni odnosi majka	110	,456	,000
Pair 2	podrška otac & podrška majka	110	,454	,000
Pair 3	briga otac & briga majka	110	,477	,000
Pair 4	kontrola otac & kontrola majka	110	,551	,000
Pair 5	odbacivanje otac & odbacivanje majka	110	,400	,000

Tabela 4: T test između varijabli koje ukazuju na procjenu odnosa adolescenta sa ocem i majkom

		t	df	Sig. (2-tailed)
Pair 1	negativni odnosi otac - negativni odnosi majka	-1,902	109	,060
Pair 2	podrška otac - podrška majka	-6,797	109	,000
Pair 3	briga otac - briga majka	-6,635	109	,000
Pair 4	kontrola otac - kontrola majka	-7,009	109	,000
Pair 5	odbacivanje otac - odbacivanje majka	-2,343	109	,021

b) Korelacije između zavisnih varijabli

Tabela 5: Interkorelacijska matrica neprilagođenih oblika ponašanja, Upitnika socijalne podrške i pojedinih skala Upitnika prošlih odnosa sa roditeljima

		1	2	3	4	5	6	7	8
1	r	1	-,341**	-,213*	-,192*	,031	,212*	,276**	,215*
2	r	-,341**	1	,695**	,410**	,432**	-,065	,164	-,203*
3	r	-,213*	,695**	1	,477**	,706**	,193*	,217*	-,104
4	r	-,192*	,410**	,477**	1	,287**	,245**	-,101	-,402**
5	r	,031	,432**	,706**	,287**	1	,551**	,569**	,060
6	r	,212*	-,065	,193*	,245**	,551**	1	,249**	,307**
7	r	,276**	,164	,217*	-,101	,569**	,249**	1	,400**
8	r	,215*	-,203*	-,104	-,402**	,060	,307**	,400**	1

** . Korelacija značajna na nivou 0,01 (dvosmjerno).

* . Korelacija značajna na nivou 0.05 (dvosmjerno).

LEGENDA:

1. neprilagođeni oblici ponašanja	5. kontrola otac
2. upitnik socijalne podrške	6. kontrola majka
3. briga otac	7. odbacivanje otac
4. briga majka	8. odbacivanje majka

Tabela 6: Interkorelacijska matrica neprilagođenih oblika ponašanja, Upitnika socijalne podrške i pojedinih skala Upitnika sadašnjih odnosa sa roditeljima

		1	2	3	4	5	6
1	r	1	-,341**	,473**	,558**	-,559**	-,488**
2	r	-,341**	1	-,335**	-,384**	,474**	,273**
3	r	,473**	-,335**	1	,796**	-,224*	-,253*
4	r	,558**	-,384**	,796**	1	-,226*	-,374**
5	r	-,559**	,474**	-,224*	-,226*	1	,746**
6	r	-,488**	,273**	-,253*	-,374**	,746**	1
** . Korelacija značajna na nivou 0,01 (dvosmjerno).							
* . Korelacija značajna na nivou 0.05 (dvosmjerno).							

LEGENDA:

1. skala neprilagođenih oblika ponašanja	4. negativni odnosi majka
2. skala socijalne podrške	5. podrška otac
3. negativni odnosi otac	6. podrška majka

Rasprava i zaključci

Rezultati dobiveni ovim istraživanjem omogućavaju odgovor na postavljeno pitanje i problem samog istraživanja, ali i na još neka druga pitanja koja su se pojavila tokom ocjenjivanja upitnika. Subjektivni dojam istraživača bio je, da se rezultati u procjeni odnosa sa majkom i ocem dosta podudaraju, te se zbog toga uradila i statistička analiza povezanosti, odnosno razlika u percepciji prošlih i sadašnjih odnosa sa majkom i sa ocem. Prije svega, rezultati korelacija (tabela 3) ukazuju da postoje statistički značajne i srednje velike povezanosti između odnosa adolescenta sa ocem i sa majkom. Tako je korelacija odbacivanja od oca i odbacivanja od majke 0,4, a korelacija kontrole oca i kontrole majke 0,551. Ovakvi rezultati ukazuju da među roditeljima postoji saglasnost u odgoju i odgojnom stilu, na što aludiraju pedagozi i savjetovatelji kada govore o roditeljstvu. Zaista jedno vrijeme je vladao trend o kojem se dosta govorilo, a taj trend je išao u pravcu da je jedan roditelj „zadužen“ za odgoj, a drugi za „popuštanje“ i „maženje“. Obično je popustljivija bila majka, a oca se trebalo bojati. Međutim, iako postoje korelacije u percepciji podrške, negativnih odnosa, brige, kontrole i odbacivanja adolescenta u odnosu na oca i na majku, ipak metodom t-testa pokazuje se da postoje i statistički značajne razlike u ovim varijablama između oca i majke.

T-test pokazuje statistički značajne razlike u odnosu percepcije podrške oca u odnosu na majku u smjeru da su majke te

koje statistički značajno pružaju više podrške adolescentu nego otac. Također, isti smjer razlika je i kad govorimo o brizi, gdje je dobiveno da majke pružaju više brige nego očevi, ali i kontrole i odbacivanja. S obzirom da su skorovi koje su dobile majke i kod negativnih i kod pozitivnih subskala uglavnom veći, može se ustanoviti da su majke te koje su prisutnije u odgoju djece, i adolescenta, što je u skladu sa stereotipom da su majke te koje su češće na roditeljskim sastancima, informacijama o svojoj djeci, više se „unose“ u problem odgoja djeteta nego očevi, koji, su, kako istraživanje pokazuje prisutni i njihove metode prate (u korelaciji su) sa metodama odgoja majke.

Nadalje, rezultati istraživanja ukazuju da su neprilagođeni oblici ponašanja u negativnoj korelaciji sa rezultatima dobivenim Upitnikom socijalne podrške, što znači da percepcija veće socijalne podrške od strane roditelja znači i prisustvo manje neprilagođenih oblika ponašanja. Ovi rezultati su potvrđeni ukoliko se obrati pažnja na korelaciju neprilagođenih oblika ponašanja i subskalu Upitnika o sadašnjim odnosima sa majkom i ocem, gdje je ta negativna korelacija još veća, $-0,559$ kad se govori o podršci oca i $-0,488$, kad se govori o podršci majke. Ovakvi rezultati nedvosmisleno odgovaraju na pitanje o povezanosti percipirane socijalne podrške od strane roditelja i pojave neprilagođenih oblika ponašanja. Iako se rezultati dobiveni korelacijskim istraživanjima ne mogu i ne smiju tumačiti uzročno-posljedično ovdje bi se moglo pretpostaviti šta je uzrok i šta posljedica, te time i unaprijediti rad, odnosno sugerirati odgojne postupke roditelja, koji mogu dovesti do manjeg broja neprilagođenih oblika ponašanja. U ovoj situaciji može se sugerirati srednjim školama da putem radionica za roditelje i putem roditeljskih sastanaka osvijeste kod roditelja značaj i sam pojam socijalne podrške koju adolescenti trebaju od strane roditelja, te da na taj način doprinesu boljem prilagođavanju adolescenata, odnosno smanjenju neprilagođenih oblika ponašanja. Rezultati Brajše-Žganec i saradnica (2000) pokazuju da percipirana socijalna podrška od učenika i/ili prijatelja značajno pridonosi pozitivnijoj slici o sebi na svim ispitivanim dimenzijama. Roditeljska podrška značajni je prediktor većega općeg samopoštovanja, dok podrška od učitelja značajno pridonosi pozitivnijoj slici o vlastitom ponašanju. Roditeljska podrška se može smatrati značajnom u različitim aspektima i u slici o sebi, odnosno razvoju samopoimanja i u, kako vidimo, sprečavanju neprilagođenih oblika ponašanja.

Također, tabela 5. ukazuje na povezanost i prošlih odnosa sa roditeljima i pojave negativnih oblika ponašanja. Korelacije su nisu tako visoke, ali su značajne, posebno korelacija između odbacivanja oca i pojave neprilagođenih oblika ponašanja, ali, također, značajne su i korelacije odbacivanja od majke, kao i kontrole majke, dok su značajne a negativne korelacije brige majke i brige oca. Ovakvi rezultati govore u prilog značaju prošlih odnosa na pojavu neprilagođenih oblika ponašanja u adolescentnoj dobi, odnosno govore u prilog činjenici koliko je značajan pozitivan, brižan i topao odnos roditelja prema djetetu i u najranijem djetinjstvu jer je „dijete otac odraslog“. Sličan je zaključak i autora sličnih istraživanja. Tako B. Sladović – Franc i Đ. Mujkanović (2003) ukazuju na potrebu za unapređivanjem socijalne podrške u dječijim domovima, odnosno ukazuju na razlike u percepciji socijalne podrške kod djece u udomiteljskim obiteljima i kod onih koji žive u domovima. Zapravo sličnost ova dva istraživanja jeste u tome što se socijalna podrška vidi kao faktor koji može dovesti do sprečavanja nepoželjnih oblika ponašanja.

Logički zaključak koji se ovdje nameće jeste da u prevenciji neprilagođenih oblika ponašanja, roditeljstvo i stil roditeljstva igra značajnu ulogu. Govoriti o stilu roditeljstva roditeljima nije dovoljno, ali raditi s roditeljima i razvijati u njima „vještine roditeljstva“, koje uključuju pokazivanje ljubavi, emocionalne topline, vedrine, brige, bezuvjetne podrške i ljubavi, trebalo bi uroditi plodom kad je u pitanju sprečavanje pojave neprilagođenih oblika ponašanja.

Literatura:

- Havelka M. (1998) *Zdravstvena psihologija*, Jastrebarsko, Naklada Slap,
- Corsini R. J. (1998) *Concise encyclopedia of psychology*, New York, John Wiley & Sons,
- Živčić- Bećirević, I. (1995/96) Konstrukcija skale percipirane socijalne podrške za djecu. *Godišnjak Zavoda za psihologiju*. Rijeka: Pedagoški fakultet Sveučilišta u Rijeci, 91-98.
- Sladović Franz B., Mujkanović Đ., (2003) *Percepcija socijalne podrške djeci u dječijim domovima i u udomiteljskim obiteljima*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Studijski centar socijalnog rada.

Efendić-Spahić T. (2009) *Osobine ličnosti roditelja kao determinanta percepcije kvaliteta porodičnih interakcija od strane njihove djece adolescenata*; doktorska disertacija, Sarajevo.

**PERCEIVED PARENTAL SUPPORT AS A FACTOR OF
PREVENTING MALADJUSTED BEHAVIOUR IN
ADOLESCENCE**

Anela Hasanagić, Ph.D.

Abstract

Social support refers to the benefits one is capable of receiving from relationships with other people. Family as a primary unit is the one that should be the greatest source of all forms of social support. However, young people sometimes do not feel that their family is the source of that kind of support, so it could be said that perceived and actual support are not the same thing. Perceived support is the subjective sense one has, and it does not have to be (and it is usually not) in accordance with actual support others offer. Thus, perceived support should be measured, since based on that perception one gets the impression of how much one can rely on others and what can be expected from others, which on the other hand, undoubtedly determines one's behaviour. The aim of the research was to determine a relationship between perceived parental support and appearance of maladjusted behaviour among adolescents (high-school students). The research was carried out on a sample of 110 high-school students that answered the Maladjusted Behaviour Questionnaire, the Social Support Questionnaire, the Former Relationship with Parents Questionnaire and the Current Relationship with Parents Questionnaire.

The research results indicate that appearance of maladjusted behaviour and support adolescents perceive they receive from parents are in a negative correlation in the sense that perceived parental support is lesser with adolescents who show more forms of maladjusted behaviour. Further on, the results indicate that perceived parental support from the father and mother is in correlation to maladjusted behaviour, with the exception that perceived support adolescents receive from the father is in somewhat greater correlation than perceived support from the mother, which leads to the conclusion that perceived parental support of both parents is a significant factor for prevention of maladjusted behaviour, particularly perceived support of the father.

Keywords: perceived parental support, family, forms of maladjusted behaviour

د. آنلة حسناغيتش

كلية التربية الإسلامية جامعة زينيتسا

تأييد الوالدين المدرك كعامل في منع الأشكال غير المتوائمة في المراهقة

الخلاصة:

يتعلق التأييد الاجتماعي بالفوائد التي يحصلها شخص من تعامله مع الآخرين. الأسرة كوحدة أولية هي الوحدة التي ينبغي أن تكون أعلى مثال لكل أشكال التأييد الاجتماعي. بينما الأشخاص في الصغر، في بعض الأحيان، لا يدركون أن أسرهم مصدر ذلك الشكل من التأييد. ولذا يمكن القول إن التأييد المدرك والتأييد الحقيقي ليسا شيئا واحدا. التأييد المدرك شعور شخصي يملكه شخص ولا ينبغي أن يكون - وعادة لا يكون- في توافق مع التأييد الحقيقي الذي يقدمه إلينا الآخرون. و كذلك فإن التأييد المدرك هو ما ينبغي أن يكون معرضا للقياس، لأن على أساس ذلك التأييد يحصل الشخص على انطباع بذلك، إلى أي حد يمكن أي يتكئ على الآخرين، وماذا يمكن أن ينتظر من أحد، ومن جانب آخر، فإن ذلك يعني من دون شك، أنه يحدد سلوكه. يهدف هذا البحث إلى تحديد علاقة تأييد الوالدين المدرك وظهور السلوك غير المتوائم عند المراهقين (طلاب المدرسة الثانوية). وقد أخذت العينة من مائة وعشرة طلاب المدرسة الثانوية المطبق عليهم استبيان أشكال السلوك غير المتوائمة، و استبيان التأييد الاجتماعي، واستبيان العلاقات السابقة مع الأم والأب واستبيان العلاقات الحالية مع الوالدين.

نتائج البحث تشير إلى أن ظهور الأشكال غير المتوائمة في السلوك والتأييد الذي يدركه ويلاقه المراهقون من والديهم في العلاقة المشتركة السلبية، بمعنى أن تأييد الوالدين أقل عند المراهقين الذين يظهرون أكثر أشكال السلوك غير المتوائمة.

وكذلك تشير النتائج إلى أن التأييد المدرك من الأب ومن الأم بالنسبة إلى أشكال السلوك غير المتوائمة تظهر الاتجاه نفسه من الارتباط, على أن التأييد المدرك الذي يحصله المراهقون من الأب هو أكبر في العلاقة المشتركة من التأييد المدرك الذي هو من الأم, ما يدل على النتيجة أن العنصر المهم في الوقاية من أشكال السلوك غير المتوائمة هو التأييد المدرك من الوالدين كليهما, ومن الأب في النسبة الأعلى من الأم.

الكلمات الأساسية: تأييد الوالدين المدرك, الأسرة, أشكال السلوك غير المتوائمة.